

Weidevogelbescherming in de Eempolder

In gesprek met Gert Bieshaar en Frits During

WOBBE KIJLSTRA

Eind juli op weg naar Noord-Groningen speelt het gesprek met Gert Bieshaar en Frits During over de weidevogels in de Eempolder van een paar dagen daarvoor, door mijn hoofd. In Friesland geen weidevogel te bekennen, pas in Groningen kom ik de eerste weilanden met kievieten tegen. Zou het dan toch een kwestie van beheer zijn? Met Gert en Frits samen had ik bijna 50 jaar weidevogelervaring en vooral liefde voor de weidevogels aan tafel. Een verhaal over mozaïekbeheer, uitgesteld maaien en met de boer mee op de maaimachine onder het motto 'kijken, ervaren en leren'.

De Werkgroep Weidevogelbescherming Westelijk Eemgebied bestaat sinds 1995, toen de groep van Mark van Houten werd 'ingelijfd' door de Vogelwerkgroep. Mark was in 1992 met een klein ploegje gestart met de weidevogelbescherming in het Blaricummer deel. Centraal staat nog steeds het vinden en vervolgens beschermen van de nesten van de weidevogels. Het huidige werkgebied omvat zo'n beetje de door agrariërs gebruikte delen van de Eempolder (de Maatpolder, Noord- en Zuidpolder te Veld) en is dus ten opzichte van het begin flink uitgebreid. Dit is exclusief het natuurgebied daarbinnen, dat wordt beheerd door Natuurmonumenten.

Gert en Frits zijn sinds 1996/97 betrokken en kennen we nu al jaren als de boegbeelden van de werkgroep. Gert is, sinds het natuur- en landschapsbeheer dat vanaf 2010 van kracht is, officieel polderregisseur. Om het plaatje compleet te maken: In 2015 is 824ha in de gaten gehouden door een groep van rond de 30 vrijwilligers. Het overgrote deel van het beschermde areaal bestaat uit grasland, een klein deel is bouwland (maïs). Jaarlijks doen iets meer dan 30 boeren mee aan de weidevogelbescherming.

Hoewel het, zoals gezegd, nog steeds gaat om het vinden en beschermen van de nesten, is er in de loop der jaren veel veranderd. 'Vroeger', vertelt Gert, 'ging je op zoek naar nesten, markeerde je deze met twee stokjes, waar de boer omheen kon maaien en was het werk daarmee min of meer gedaan'. Men ging er vanuit dat het markeren van het nest voldoende was. Zo werd er niet gelet op de resultaten van de gevonden nesten. De boer kreeg subsidie per gevonden nest. Zo'n twaalf jaar geleden kwam het inzicht dat

er met het maaien rondom de gevonden nesten geen gebied overbleef voor de jongen om groot te worden. 'Stel je een gemaaid weiland voor met een paar plekken waar het gras wat hoger is', licht Frits toe, 'waar kunnen de jonge vogels dan schuilen of foerageren. Dit heeft geleid tot het inzicht dat het beter is in fases te maaien. Op die manier ontstaan er voor de jonge vogels voldoende plekken om te schuilen en eten te vinden. Dit zogenaamde mozaïekbeheer hoeft niet per se per boer plaats te vinden, het is

ook mogelijk dat de ene boer wel maait en dat de ander het later doet.

Met het subsidiestelsel natuur en landschapsbeheer dat sinds 2010 van kracht is, is ook het subsidiestelsel op de schop gegaan. Niet het aantal gevonden nesten, maar veel meer het beheer van het land door de boer, werd bepalend voor de subsidie. 'Het resultaat hangt af van de samenwerking met de boeren', geeft Gert aan. Als polderregisseur ben je voortdurend aan het 'polderen'. 'Gelukkig is de wil om bij te dragen aan de natuur bij de boeren zeker aanwezig', voegt hij er direct aan toe. Als voorbeeld noemt hij de boer die er van overtuigd was dat er op zijn land, dat hij zou gaan maaien, geen grutto's broedden. Samen op de maaimachine moest ik de boer eerst vertellen dat hij langzamer moest rijden en vervolgens zagen we grutto's wegvliegen als de maaimachine heel dicht genaderd was. De grutto blijft immers zo lang mogelijk op het nest zitten. Kijken, ervaren en leren. De boer in kwestie was enorm geschrokken, had zich niet gerealiseerd wat hij mogelijk heeft aangericht door te hard te rijden en vertelde het door aan zijn collega's. Iets anders dat Gert bedacht heeft is het meenemen van een kooitje waar de jonge kuikens die wegluchten tijdens het maaien, in kunnen worden gestopt. Dit wordt nu ook overgenomen door andere boeren. Als het werk klaar is, worden de jongen weer losge-

laten. De ouders blijven in de tussentijd in de buurt en nemen dan de zorg weer op zich.

Plas-dras gebiedjes

Een andere belangrijke ontwikkeling is het werken met plas-dras gebiedjes. Een paar jaar geleden is hier met een paar boeren mee geëxperimenteerd. Een sloot of greppel wordt vol water gezet en de slootkanten worden schuin afgestoken, zodat de grond aan weerskanten niet hard is. De percelen naast de plas-dras-stukken mogen niet met kunstmest bemest worden maar met ruige mest. Hierdoor ontstaat een meer open structuur in het gras, met bovendien wat meer kruiden; de mest zit vol rode wormen en ander voedsel. Bovendien wordt er pas na 1 juni gemaaid. Hierdoor ontstaat een biotoop waar het goed toeven is voor de weidevogels als ze in maart/april terugkeren en later ook voor de jonge vogels. 'We zien', zegt Frits 'dat de vogels dan in de buurt van de plas-dras gebiedjes graag hun nesten gaan bouwen'. Het is nogal logisch, dat de boeren hiervoor een passende vergoeding krijgen.

Het is bekend dat de weidevogels terugkeren naar de plaatsen waar ze succesvol hebben gebroed en voldoende voedsel vinden. Zo is er bij voorbeeld in Noord-Holland een tureluur gevolgd die meer dan 15 jaar telkens terugkeerde naar dezelfde plek.

Uitgesteld maaien (in mozaïekbeheer) en plas-dras gebiedjes lijken toch wel de succesfactoren. Ook onze staatssecretaris Sharon Dijksma is hier na een werkbezoek van een boer in Bunschoten van overtuigd geraakt en noemt de aanpak in Eemland als voorbeeld dat ook in andere gebieden navolging verdient. In de auto door Friesland moet ik hier aan denken. Het zou toch wat zijn als ze woord houdt en elke boer die mee wil werken op weg helpt met een pomp (om het gebied plas-dras te zetten).

'We hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de samenwerking met de boeren en nemen de boeren ook veel werk uit handen', licht Frits toe.

Grutto

Foto: Bertus van den Brink

Eemerpolder

'Wij houden de perceelkaarten van de boeren bij met daarop aangegeven waar de nesten zitten. Feitelijk weten we precies waar de nesten zich bevinden, we adviseren de boeren over de delen die in aanmerking komen voor uitgesteld maaien en zij houden zich hier ook aan. Dat de samenwerking goed is bleek vorig jaar toen Gert benoemd werd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau en naast de familie en vrijwilligers ook veel boeren aanwezig waren. Voor de boeren is het nu haast een sport nesten te vinden, die wij niet ontdekt hebben'.

Houden zo, denk je dan maar waar zou Nederland zijn als we niet voortdurend werken aan nieuw beleid. Het subsidie-stelsel natuur- en landschapsbeheer wordt volgend jaar vervangen door nieuw beleid. Aan dit nieuwe beleid zitten mooie kanten, zoals het stimuleren van het werken met plas-dras. Tegelijk neemt ook de regeldruk toe. Er komt nog meer administratie bij kijken, de controle wordt aangescherpt en alleen melkveehouders mogen meedoen. Een van de voorwaarden is dat de boer minstens op één vrijwilliger een beroep kan doen, die de telling verzorgt. Hoe dit gaat uitpakken, zal de tijd leren.

In het lijstje met mijn vragen waren we nog steeds niet toegekomen aan mijn eerste vraag 'Hoe staat het er voor met de weidevogels in de Eemerpolder en zien jullie hier ook de dalende trend waar landelijk over wordt gesproken'. Het is jammer dat de cijfers over 2015 nog niet helemaal zijn uitgewerkt. Over de afgelopen jaren is sprake van een stabiel beeld. 'Naast het aantal legsels is ook het aantal uitgekomen legsels van groot belang', licht Frits toe. In het staatje hieronder is te zien dat 2014 een buitengewoon goed jaar was. In 2015 ligt het aantal legsels op niveau, maar het aantal uitgekomen legsels een stuk lager.

De natuur doet hier zijn werk. 2014 Was het jaar met buitengewoon veel veldmuizen, die ook de velduilen naar de polder wisten te krijgen. Veel muizen betekent ook een goed jaar voor de hermelijn en de wezel. De vos wordt geweerd uit de polder, de hermelijn en wezel zijn niet tegen te houden en in 2015 waren er aanzienlijk minder muizen, waardoor de hermelijn en wezel zich gestort hebben op de nesten van de weidevogels. Daarnaast behoren zwarte kraaien, zilverbreeuwen en klei-

ne mantelmeeuwen tot de predatoren. In het Eemmeer bevinden zich kolonies van de laatste soort.

'Van een teruggang van de weidevogels is gelukkig nog niet echt sprake', rondt Gert af. 'De Kieviet blijft met ruim 300 nesten op nummer 1, de grutto met 100 op 2 en daarna volgen de tureluur en scholekster. Leuk is dat we elk jaar ook een aantal nesten vinden van de gele kwikstaart en bontbekplevier. Het zou heel mooi zijn als we weer een keer een kempshaan zouden tegenkomen en er weer wat meer veldleeuwen zouden komen. Die zitten wel in het natuurreservaat – bij de boeren die wij volgen zit geen kempshaan meer'.

In Groningen geniet ik van de uitgestrekte graanvelden en denk ik stiekem, als ik weer terug ben, snel weer een kijkje nemen in de Eemerpolder.

Meer informatie

Wie meer wil weten of lezen over de resultaten van de weidevogelbeschermingsgroep, de jaarverslagen staan op de website en deze bevatten de nodige cijfers en verder gegevens die van invloed zijn op de resultaten. De weidevogelbescherming staat of valt met de betrokkenheid van vrijwilligers. Wie hier meer over wil weten kan altijd terecht bij Gert of Frits. Hun gegevens staan bij de Werkgroep Weidevogelnestbescherming- zie bij de 'Adressenlijst' op de achterflap •

Jaar	Totaal aantal legsels	Aantal legsels uitgekomen
2012	517	407
2013	525	434
2014	614	550
2015	517	357

Overzicht van het totaal aantal legsels en het aantal uitgekomen legsels tussen 2012 en 2015.